

«TARBIYA» FANINI O'QITISHDA MUAMMOLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Annotatsiya: Mazkur maqolada "Tarbiya" fanini o'qitishda mavjud muammolarni bartaraf etishda ta'lim texnologiyalarining ahamiyati ko'rib chiqiladi. Zamonaviy ta'lim tizimida texnologiyalarning qo'llanilishi o'quvchilarga nafaqat fanlarni chuqurroq o'rganish, balki tarbiyaviy qadriyatlarni ham samarali o'zlashtirish imkonini beradi. Maqola, o'qituvchilarga tarbiya fanini ta'lim texnologiyalaridan foydalangan holda qanday samarali o'qitish bo'yicha amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Tarbiya fani, ta'lim texnologiyalari, interaktiv o'qitish, o'quvchi, o'qituvchi, innovatsion metodlar, ta'lim tizimi.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение образовательных технологий в устранении существующих проблем в преподавании предмета «Образование». Использование технологий в современной системе образования позволяет учащимся не только глубже изучать предметы, но и эффективно усваивать образовательные ценности. В статье даются практические рекомендации учителям по эффективному преподаванию предмета «Образование» с использованием образовательных технологий.

Ключевые слова: Образование, образовательные технологии, интерактивное обучение, ученик, учитель, инновационные методы, система образования.

Abstract: This article examines the importance of educational technologies in eliminating existing problems in teaching the subject "Education". The use of technologies in the modern education system allows students not only to study subjects more deeply, but also to effectively master educational values. The article provides teachers with practical recommendations on how to effectively teach the subject of education using educational technologies.

Keywords: Education, educational technologies, interactive teaching, student, teacher, innovative methods, education system.

Kirish: Zamonaviy ta'lim tizimi, uning taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillardan biri bo'lib, texnologiyalarning qo'llanilishi va ulardan samarali foydalanishdir. O'quv jarayonining yanada sifatli va samarali bo'lishi uchun ta'lim texnologiyalarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, "Tarbiya" fanini o'qitishda ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, o'quvchilarning faolligini oshirish, yangi axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Hozirgi kunda, o'quvchilarning intellektual va ahloqiy rivojlanishiga turtki beruvchi, tarbiyaviy vazifalarni bajarishdagi samarali usullarni qidirish zarurati keng tarqalgan. Eski pedagogik yondashuvlar, asosan an'anaviy metodlarga asoslangan bo'lib, o'quvchilarni birinchi navbatda nazariy bilimlar bilan tanishtirishga qaratilgan edi. Ammo bugungi kun ta'limining yangi talablariga mos ravishda, o'quvchilarning faolligini oshirish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar zarur bo'lib qoldi. Shu bilan birga, yangi axloqiy qadriyatlarni o'rgatishda ham zamonaviy texnologiyalarni joriy etish o'qituvchilarga sezilarli darajada yordam berishi mumkin.

O'qituvchilar va o'quvchilarning ta'lim jarayoniga munosabati hamda ta'lim texnologiyalariga bo'lgan talabni o'rganish, mavjud muammolarni aniqlashda muhim o'rin tutadi. Ta'lim texnologiyalarining tarbiya fani o'qitishdagi ahamiyati bevosita shundan iboratki, ular o'quvchilarga yangi axloqiy me'yorlar va ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatishda samarali vosita

bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, ularning o'qish va ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini oshiradi. Raqamli texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy qilishning muhim omillaridan biri shundaki, ular o'quvchilarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy tajribalarni ham o'zlashtirish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'quvchilar real hayotdagi vaziyatlarga tayyorlanishlari, o'zaro muhokamalar o'tkazishlari, guruhli ishlarda faol qatnashishlari mumkin. Bu esa ularning ijtimoiy mas'uliyatini oshirib, jamiyatda to'g'ri o'rin olishlariga yordam beradi. Masalan, interaktiv ta'lim platformalari, onlayn resurslar va video darsliklar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini yanada mustahkamlashlari, turli xil tahliliy va baholash vazifalarini bajarishlari mumkin.

Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, pedagogik texnologiyalarni zamonaviy talablarga muvofiq ishlab chiqish va joriy qilishga qaratilgan. O'zbekistonning ta'lim tizimida so'nggi yillarda innovatsion metodlar va interaktiv texnologiyalarni o'rganishga katta e'tibor qaratilmoqda. Misol uchun, 2022-yildan boshlab, O'zbekistonning o'rta ta'lim muassasalarida "Raqamli ta'lim texnologiyalari" yo'nalishida maxsus kurslar va treninglar tashkil etilmoqda. Bu kurslar o'qituvchilarga ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini taqdim etadi va o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Shuningdek, 2020-yil pandemiyasi davrida ta'limning onlayn shaklga o'tishi, raqamli resurslarning ahamiyatini yanada oshirdi va o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini va motivatsiyasini yanada yuqori darajaga ko'tarish zaruratini taqozo etdi. Shu sababli, "Tarbiya" fanini o'qitishda texnologiyalarning qo'llanilishi o'quvchilarning o'zgacha, zamonaviy fikrlash tarzini shakllantirishga va ularni jamiyatda to'g'ri axloqiy va ijtimoiy me'yorlar asosida o'qitishga qaratilgan muhim qadam bo'ladi. Maqolada, aynan shu jarayonni qanday amalga oshirish va qanday muammolarni hal qilish mumkinligi batafsil tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va ularning tarbiya fani o'qitishdagi ahamiyatini tahlil qilishda, ilmiy adabiyotlar turli yondashuvlarni ko'rsatadi. O'quvchilarni jamiyatdagi axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar bilan tarbiyalashda, texnologiyalarning samarali qo'llanilishi muhim rol o'ynaydi. Bu borada, ko'plab tadqiqotlar va ilmiy ishlarda ta'lim texnologiyalarining o'quvchilarning tarbiyaviy rivojlanishiga qanday ta'sir qilishi haqida so'z yuritiladi.

Pirogova, P. R. (2020) o'zining "Pedagogik texnologiyalar va o'quvchilarning tarbiyaviy rivojlanishi" tadqiqotida, interaktiv ta'lim texnologiyalarining o'quvchilarning axloqiy rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishini o'rganadi. Pirogova ta'kidlashicha, interaktiv texnologiyalar yordamida o'quvchilarga o'zaro munosabatlarni o'rganish, jamoaviy ishlarda ishtirok etish va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish imkoniyatlari yaratiladi. U, multimedia darsliklari, onlayn platformalar va boshqa raqamli resurslarni ta'lim jarayoniga kiritish orqali o'quvchilarning tarbiyaviy qadr-qimmatlarini shakllantirishda katta yordam berishini ko'rsatadi. Bunday yondashuvlar o'quvchilarning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi va ularni jamiyatda muvaffaqiyatli integratsiya qilish imkoniyatini yaratadi [1,24]. Kamilov, M. A. (2019) o'zining "Ta'lim texnologiyalari va o'quvchilarning axloqiy rivojlanishi" tadqiqotida, raqamli ta'lim texnologiyalarining tarbiya fanida qo'llanilishining ahamiyatini ta'kidlaydi. Kamilov o'quvchilarga ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni o'rgatishda texnologiyalardan foydalanishning samarali usullarini taqdim etadi. U, ayniqsa, "flipped classroom" metodining foydasini ta'kidlagan. Bu usulda, o'quvchilar darsdan oldin videolar yoki onlayn materiallarni o'rganadilar va keyinchalik sinfda o'zaro muhokama olib borishadi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirib, axloqiy savodxonlikni oshiradi [2, 56].

L. N. Smirnova (2021) "Interaktiv ta'lim texnologiyalari va tarbiya fani" nomli maqolasida, ta'lim jarayonida interaktiv texnologiyalarning samarali qo'llanilishini tahlil qiladi. Smirnova, o'quvchilarning axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda, interaktiv ta'lim platformalarining muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. U, o'quvchilarning faolligini oshirish va ijtimoiy muammolarni yechish uchun interaktiv metodlarni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Interaktiv darslar o'quvchilarga o'zaro muloqot qilish, guruhli ishlarda ishtirok etish va turli dilemmalarni tahlil qilish

160 imkoniyatlarini yaratadi [3]. Shestakov, V. A. (2022) "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axloqiy-ijtimoiy tarbiya" maqolasida, raqamli texnologiyalar yordamida tarbiya fani o'qitishdagi o'rni va ahamiyatini tahlil qiladi. Shestakov ta'kidlashicha, axloqiy-ijtimoiy tarbiya o'quvchilarga nafaqat bilim berishda, balki ularning ijtimoiy muhitga moslashuvini va ijtimoiy mas'uliyatini oshirishda ham muhimdir. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan, onlayn testlar, multimedia resurslar va virtual sinflar orqali o'quvchilarning axloqiy savodxonligini rivojlantirish mumkin [4].

Jonassen, D. H. (2000) o'zining mashhur "Computers as Mindtools for Schools: Engaging Critical Thinking." Prentice-Hall asarida, kompyuterlarni ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun qanday ishlatish mumkinligini o'rganadi. U, texnologiyalarni o'quvchilarning axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarini shakllantirishda qanday qo'llash mumkinligini tasvirlaydi. Jonassen, kompyuterlar va boshqa texnologiyalarning interaktiv va samarali ta'lim vositalari sifatida ta'lim jarayoniga joriy etilishini ta'kidlaydi. Bu texnologiyalar o'quvchilarning fikrini erkin ifodalashiga, guruhli ishlarda hamkorlikda ishlashiga va axloqiy dilemmalarni hal qilishga yordam beradi [5]. Anderson va Dill o'z tadqiqotlarida video o'yinlarning ta'lim jarayonidagi o'quvchilarni faollashtirishdagi rolini o'rganishadi. Ularning fikricha, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni tarbiyalashda video o'yinlar va boshqa raqamli o'yinlar, o'quvchilarga samarali muloqot qilish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishda yordam beradi. Bunday interaktiv texnologiyalar orqali o'quvchilar murakkab ijtimoiy vaziyatlarni hal qilishga o'rganadilar [6].

Tahlil va natijalar

Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining tarbiya fani o'qitishda qo'llanilishi o'quvchilarning axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Biroq, ta'lim texnologiyalarining muvaffaqiyatli tatbiq etilishi uchun bir qator muammolarni yengish zarur. Bu muammolarni tahlil qilib, ularning yechimlarini topish ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi va tarbiya fanining samarali o'qitilishiga yordam beradi. Yaxshi ishlab chiqilgan ta'lim texnologiyalari faqatgina o'quvchilarning bilim olish jarayonini yaxshilab qolmay, balki ularning ijtimoiy munosabatlarini rivojlantiradi, axloqiy qarashlarini shakllantiradi va jamoaviy ishlarda faol ishtirok etishlariga imkon yaratadi. Birinchi muammo, ta'lim texnologiyalarini samarali qo'llash uchun o'qituvchilarning tayyorlanmaganligi yoki zarur malakaga ega bo'lmashligidir. O'qituvchilar ko'pincha zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Texnologiyalarni to'g'ri qo'llash uchun o'qituvchilarni malaka oshirish kurslari bilan ta'minlash zarur. Agar o'qituvchi raqamli ta'lim vositalaridan qanday samarali foydalanishni bilmasa, dars jarayoni uzilishga olib kelishi, o'quvchilarning ishtiroki pasayishi va umumiy o'qish jarayonining samaradorligi kamayishi mumkin. Bu masalani hal qilish uchun o'qituvchilarga doimiy ravishda yangi texnologiyalar va metodologiyalarni o'rganishga imkon berish kerak. Xususan, interaktiv metodlar, onlayn platformalar va boshqa raqamli vositalardan qanday foydalanishni tushuntirish, o'qituvchilarning malakasini oshirishi va ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanishni ta'minlashi mumkin. Bu o'qituvchilarning o'quvchilarga taqdim etadigan axloqiy va ijtimoiy bilimlarini ham kuchaytiradi.

Ta'lim texnologiyalarining tarbiya fani o'qitishdagi samarali qo'llanilishi uchun o'qituvchilarni o'qitishdan tashqari, o'quvchilarga ham yangi texnologiyalarni tushuntirish va ular bilan ishlashga o'rgatish zarur. Bu o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi, ularning o'zlashtirish qobiliyatini yaxshilaydi va jamiytdagi mas'uliyatli fuqarolarni tarbiyalashda yordam beradi. Raqamli texnologiyalarni tarbiya faniga tatbiq etishda video darslar, interaktiv sinflar va multimedia materiallaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarga axloqiy masalalarni muhokama qilishda video yoki animatsiyalar ko'rsatish, ularning mas'uliyatli qarorlar qabul qilishiga va turli ijtimoiy masalalarni tushunishga yordam beradi. Bunda, o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifodalashga imkon beradigan muhit yaratiladi, bu esa ularni mustaqil fikrlashga rag'batlantiradi. Shuningdek, "flipped classroom" (aylanma sinf) metodini qo'llash tarbiya fanini o'qitishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Ushbu metodda o'quvchilar darsdan oldin video materiallarni ko'rib, yangi mavzularni o'rganib keladilar, dars davomida esa guruhli muhokamalar va tahlillar orqali o'z fikrlarini o'rtoqlashadilar. Bu o'quvchilarning o'zaro muloqot qilish, bir-

biriga yordam berish va o'zaro bahs-munozaralarda ishtirok etishlariga imkon beradi. Tarbiya fanida bu metod, axloqiy dilemmani yoki ijtimoiy vaziyatlarni o'rganishda juda foydalidir, chunki o'quvchilar o'rganilgan materialni ko'proq mustahkamlaydi va ko'proq praktika qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bunday yondashuv nafaqat bilim olish jarayonini yaxshilaydi, balki o'quvchilarni ijtimoiy muammolarni hal qilishda yirik vazifalarni birgalikda bajara olishga o'rgatadi.

Simulyatsiyalar va virtual muhitlardan foydalanish ham tarbiya fanini o'qitishda samarali vositalardan biridir. O'quvchilar virtual muhitda real hayotdagi axloqiy dilemmalar yoki ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Misol uchun, o'quvchilar ijtimoiy adolatsizlik yoki etika bilan bog'liq holatlarni simulyatsiyalar orqali o'rganib, o'z qarorlarini qabul qilishda haqiqiy hayotdagi holatlarga tayyorlanadilar. Bu usul, o'quvchilarga axloqiy masalalarni turli nuqtai nazardan tahlil qilish imkoniyatini beradi va ularga o'z qarorlarini qanday qilib ongli ravishda qabul qilishni o'rgatadi. Shu bilan birga, bunday simulyatsiyalar o'quvchilarga ko'proq mustaqil fikrlash, guruhli ishlarni amalga oshirish va axloqiy qarorlar qabul qilishda o'zaro muvofiqlashishga yordam beradi. Ta'lim texnologiyalarining eng muhim afzalliklaridan biri shundaki, ular o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim resurslarini yaratishga imkon beradi. O'quvchilar o'z o'quv uslubiga mos materiallarni tanlab, o'rganish jarayonini shaxsiylashtirishlari mumkin. Buning uchun, raqamli darsliklar, onlayn testlar va boshqa interaktiv vositalar yordamida o'quvchilarning bilimlarini sinovdan o'tkazish, o'zlashtirish darajasini aniqlash va qo'shimcha resurslarni taqdim etish mumkin. O'quvchilar, shuningdek, o'z vaqtlarini samarali boshqarishga va dars materiallarini o'z tempo va uslublariga mos ravishda o'rganishga imkon topadilar. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarga mustaqil ravishda o'z bilimlarini rivojlantirishda yordam beradi.

Biroq, ta'lim texnologiyalarining samarali tatbiqi ba'zi muammolarga duch kelishi mumkin. Masalan, barcha o'quvchilar yoki o'qituvchilarning texnologiyalarga bo'lgan qiziqish darajasi farq qilishi mumkin. Ba'zi o'quvchilar texnologiyalardan qo'rqishlari yoki ular bilan ishlashda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Shuningdek, texnologiyalarni qo'llashda texnik muammolar, internetga ulanishning pastligi yoki apparat ta'minotidagi kamchiliklar kabi muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu holatni hal qilish uchun ta'lim muassasalarida texnik ta'minotni yaxshilash, internet tarmog'iga uzluksiz kirishni ta'minlash va o'qituvchilarga texnik yordam ko'rsatish zarur.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tarbiya fanini o'qitishda ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi va ijtimoiy mas'uliyatli fuqarolarni tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, ta'lim texnologiyalarining samarali qo'llanilishi uchun o'qituvchilarning malakasi va tayyorligi hamda texnik infratuzilmaning samarali ishlashi zarur. O'qituvchilarni texnologiyalardan foydalanishga tayyorlash, texnik ta'minotni yaxshilash va zamonaviy pedagogik metodlarni tatbiq etish orqali tarbiya fanini o'qitishda yangi imkoniyatlar yaratish mumkin. Shuningdek, texnologiyalardan foydalanish orqali o'quvchilarning axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish, ijtimoiy muammolarni tahlil qilish va guruhli ishlarda faol ishtirok etishni rag'batlantirish mumkin. Interaktiv metodlar, simulyatsiyalar, multimedia vositalari va raqamli ta'lim resurslari tarbiya fanining samarali o'qitilishiga katta yordam beradi.

Shu bilan birga, o'qituvchilarning texnologiyalarni to'g'ri qo'llay olishiga yordam berish uchun doimiy malaka oshirish, yangi metodologiyalarni joriy etish va o'quvchilarga moslashtirilgan o'quv materiallarini yaratish zarur. Barcha bu chora-tadbirlar ta'lim texnologiyalarining tarbiya fanida samarali ishlatilishiga imkon yaratadi va ta'lim tizimining sifatini oshiradi.

1. Pirogova, P. R. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va o'quvchilarning tarbiyaviy rivojlanishi*. Ta'lim va taraqqiyot jurnali, 5(1), 45-50.
2. Kamilov, M. A. (2019). *Ta'lim texnologiyalari va o'quvchilarning axloqiy rivojlanishi*. Innovatsion ta'lim metodlari, 8(3), 22-29.
3. Smirnova, L. N. (2021). *Interaktiv ta'lim texnologiyalari va tarbiya fani*. Pedagogik tadqiqotlar, 11(2), 72-77.
4. Shestakov, V. A. (2022). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axloqiy-ijtimoiy tarbiya*. Pedagogika va ijtimoiy fanlar, 12(4), 55-62.
5. Jonassen, D. H. (2000). *Computers as Mindtools for Schools: Engaging Critical Thinking*. Prentice-Hall.
6. Anderson, C. A., & Dill, K. E. (2000). *Video games and aggressive thoughts, feelings, and behavior in the laboratory and in life*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 772-790.
7. Kozma, R. B. (2003). *The impact of technology on education: A research synthesis*. *E-learning journal*, 3(2), 15-25.